

Cukormáz-e a Zuckerkandl?

Reflexió Berta Gyula főorvos úr Konyhanyelv-e az orvosi nyelv? című írására

Fiatal sebészként, a pécsi megyei kórházban voltam tanúja egy peritonitis chronica hyalinica esetnek, amit az osztály főnöke, a Romhányi tanítvány Márton Zoltán tanár úr Zuckerkandl azaz kandiscukor vagy cukormáz betegségként azonosított. Valóban, a hasúrben körkörös fehér, vaskos kérgű bevonat látszott, a belek is úgy néztek ki, mintha kaptak volna egy kemény tetejű cukros öntetet. Bizarr látvány volt.

Mellkassebészeti szakvizsgámra készülve épp akkor találkoztam a Sebileau- vagy más néven Zuckerkandl-lemezzel, mely szerzői nevű képlet a tüdőcsúcsot függeszti fel a fascia endothoracicára. Gyanút fogtam, és arra gondoltam, hogy két dolog összemosódásáról lehet szó: a véletlen alaki egybeesés megfosztott minket egy hungarikumtól. Zuckerkandl Emil, az anatómus ugyanis honfitársunk volt, mi több, városom: Győr szülötte. Fokozta volna a helyzet élvezeti értékét, hogy tévedésen kapom az „öreget”, sőt magát Romhányi Györgyöt. Klasszikus Leiter Jakobot gondoltam fülön csípni a műtőben.

Zuckerkandl Emil 1849 szeptember 1-jén született Győrben, és 1910. május 28-án halt meg Bécsben. Sorsa igazi osztrák–magyar monarchiabeli értelmiségié. A bécsi egyetemen tanult, Hyrtl tanítványa is volt, majd 1875-ben magántanár lett az utrechti egyetemen. 1879-ben adjunktussá nevezték ki a bécsi egyetemen, majd professzorrá Grácban 1882-ben. 1888-tól a leíró és topográfiai anatómia professzora lett ismét a bécsi egyetemen. Számos munkája közül kiemelkednek a következők: *Zur Morphologie des Gesichtschädels* (1877); *Über eine bisher noch nicht beschriebene Drüse der Regio Suprahyoidea* (1879); *Über das Riechzentrum* (1887); *Normale und pathologische Anatomie der Nasenhöhle und ihrer pneumatischen Anhänge*.

Nevéhez számos anatómiai entitás fűződik: Zuckerkandl-testecskek, Zuckerkandl-féle convolutio, Zuckerkandl-féle dehiscencia, Zuckerkandl-fascia, Zuckerkandl-tubercula és végül a fent említett szuprapleurális membrán, melyet Zuckerkandl és Sebileau is leírtak, így mindkettőjük nevét viseli^{2,3}. Sajnálatos módon ezen a szerzői nevek egyike sem vonatkozik a hashártya

kandiscukor-szerű kérgesedésére. A hyalinos szervült hashártyagyulladás leírásában tehát legnagyobb fájdalomra megmarad az eredeti, igazi cukormáz bevonat: ahogy azt Berta Gyula tanár úr írta cikkében¹.

Az már egy egészen más kérdés, hogy Zuckerkandl Emilnek van-e köze Clemanceau-hoz, a Tigris néven ismert francia miniszterelnökhöz, akinek hervadhatatlan érdemei vannak a trianoni döntésben. Merthogy minden mindennel összefügg, legalábbis a káoszelmélet hívei ezt tartják. A Zuckerkandl-família történetében való kutakodásban a legfelsőbb francia körökig jutottam. A francia államférfi fivére, Paul Clemanceau a magyar Sepsey Sophie-t vette nőül, akinek a húga Berta mutatta be a párt a szomorú emlékü Habsburg Rudolf trónörökösnek. Bertát Emil Zuckerkandl 1889-ben vette feleségül. A derék francia tehát főhősünk feleségének a sógora volt. A két lány apja, Sepsey Móric, bécsi újságíró volt a trónörökös bizalmasa. Az, hogy Berta bemutatassa Rudolfot sógora bátyjának, a későbbeni Tigrisnek, aligha valószínű, de nem is kizárt. (Sorsuk a századforduló után számos ponton fonódhatott volna össze, így ez kiváló táptalaj egy békebeli összeesküvés-elméletre.) A történetet talán még viszontlátjuk egy hollywoodi méretű pszeudo-históriai filmben (lásd még Ben Hur, Gladiátor, Sissy). Azt azonban addig is megállapíthatjuk, hogy a győri származású patológusnak, Zuckerkandl Emilnek van ugyan valami köze Clemanceau-hoz, ám bizonyosan nem több, mint a bevezetőben említett hyalinmáznak az első világháborúhoz...

Dr. Molnár F. Tamás
egyetemi tanár, az MTA doktora

Irodalom

1. Berta Gy. Konyhanyelv-e az orvosi nyelv? *Ameqa* 2012; 19(3): 23-25.
2. Mirilas P, Skandalakis JE. Zuckerkandl's tubercle: Hannibal ad Portas. *J Am Coll Surg* 2003; 196(5): 796-801.
3. Chesbrough RM, et al. Gerota versus Zuckerkandl: the renal fascia revisited. *Radiology* 1989; 173: 845-846.
4. Meysels, Lucian O. In meinem Salon ist Österreich. Berta Zuckerkandl und ihre Zeit, Wien 1994